

Hentbolda Fair Play ve Fair Play Eğitimi

*Atahan ÖZEN^{ID}

**Mustafa Yaşar ŞAHİN^{ID}

DERLEME ARAŞTIRMA

Özet

Bu çalışma sporun bireysel büyümeye ve toplumsal refaha katkıda bulunma potansiyelini vurgulayarak, fair play kavramının erken yaşlardan itibaren hentbol aracılığıyla aşılmasının önemine odaklanmaktadır. Hentbolun küçük yaşlardan eğitimine odaklanarak, onu sadece rekabetçi bir spor değil, aynı zamanda etik ve fair play için bir platform olarak tasvir etmektedir. Spor alanındaki etik değerler, diğer disiplinlerde olduğu gibi, Sokrat'ın ünlü ifadesiyle, "bilinç sadece ruhunun düşünceleridir" ilkesiyle anlamlı bir buluşma kazanır. Bu bağlamda, bilim sadece bir alan değil, insanın bütünlüğünü de şekillendiren bir etmen olarak ortaya çıkar. Özellikle mini hentbol gibi temel seviyelerde kullanılan ilerleyici ceza sisteminin, genç oyuncular arasında fair play değerlerinin anlaşılmasını ve benimsenmesini vurgulama mekanizması olarak açıklanmaktadır. Kuralları ihlal etmenin sert bir ceza ile değil, rehberlik ve teşvikle karşılandığı bu yaklaşım, sporun eğitimsel yönünü pekiştirmektedir. Ayrıca, hentbolun okullardaki beden eğitimi programlarındaki rolüne uzanarak, genç nesle ulaşma ve onları olumlu bir şekilde etkileme potansiyelini vurgulamaktadır. Uluslararası Hentbol Federasyonu (IHF) ve Avrupa Hentbol Federasyonu (EHF), beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörler için kapsamlı eğitim programlarını destekleyerek, hentbolun temel prensiplerini ve fair play anlayışını çeşitli öğrenci kitlesine yayma çabalarını takdir etmektedir. Sonuç olarak, makale, bu hentbol eğitim programlarının, genç bireylerin karakter gelişimine, sporculuk anlayışına ve sosyal becerilere katkı sağlama potansiyeline sahip olduğunu öne sürmektedir. Hentbolu sadece bir spor dalı değil, aynı zamanda karakter eğitimi ve etik değerlerin benimsenmesi için bir araç olarak gören bu programlar, spor aracılığıyla bireyleri geliştirmeye yönelik daha geniş bir misyona uyumlu bir şekilde faaliyet göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Hentbol, Fair play, Eğitim.

* Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetim Bilimleri Bölümü, Ankara, Türkiye, e-posta: atahanozen@gmail.com

** Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetim Bilimleri Bölümü, Ankara, Türkiye, e-posta: mysahin@gazi.edu.tr

:

Fair Play and Fair Play Training in Handball

Abstract

This study emphasizes the potential of sports to contribute to individual growth and societal well-being, focusing on the importance of instilling the concept of fair play through handball from an early age. Ethical values in the field of sports, as in other disciplines, gain a meaningful meaning with the principle that, in the famous words of Socrates, "consciousness is only the thoughts of your soul." In this context, science emerges as not only a field but also a factor that shapes human integrity. By concentrating on the education of handball at a young age, it portrays it not only as a competitive sport but also as a platform for ethics and fair play. The progressive penalty system, particularly utilized at fundamental levels such as mini handball, is explained as a mechanism to highlight the understanding and adoption of fair play values among young players. This approach, which addresses rule violations with guidance and encouragement rather than harsh penalties, reinforces the educational aspect of sports. Additionally, the article extends its focus to the role of handball in school physical education programs, emphasizing its potential to reach and positively influence the younger generation. The International Handball Federation (IHF) and the European Handball Federation (EHF) are commended for supporting comprehensive training programs for physical education teachers and coaches, aiming to disseminate the fundamental principles of handball and the concept of fair play to diverse student populations. In conclusion, the article asserts that these handball education programs have the potential to contribute to the character development, sportsmanship understanding, and social skills of young individuals. These programs, viewing handball not only as a sports discipline but also as a tool for character education and the adoption of ethical values, operate in alignment with a broader mission to enhance individuals through sports.

Keywords: Handball, Fair play, Education.

Giriş

Toplumun vazgeçilmez zevklerini ihtiyaçlarını karşılayarak kendisine bağlayan spor günümüz dünyasını büyük bir sosyal kurum olduğunu kabul ettirerek toplumu çok yakından ilgilendiren belli davranışlar düşünceler inançlar ve simgeler geliştirmiştir (Yetim, 2019). Spor alanındaki etik değerler, diğer disiplinlerde olduğu gibi, Sokrat'ın ünlü ifadesiyle, "bilinç sadece ruhun çöküşüdür" ilkesiyle anlamlı bir bağlam kazanır. Bu bağlamda, bilinç sadece bir alanı değil, insanın bütünlüğünü de şekillendiren bir etmen olarak ortaya çıkar. Sporda, bilincin sağlam temellere dayanması, sadece bilimsel bilgiyle değil, aynı zamanda ahlaki ve etik değerlerle de donatılması gerekliliği ön plana çıkar. Bilim, ahlak ve etik, insan davranışlarını yönlendiren kılavuzlardır, bu nedenle sporun etik çerçevesi içinde bilinci oluşturmak, sadece bir rekabet alanı değil, aynı zamanda bireyin karakter ve toplumsal etkileşimini şekillendiren önemli bir unsurdur. Bu perspektifle, bilinç, sporun sadece fiziksel bir faaliyet olmanın ötesinde, aynı zamanda bireyin ruhsal ve ahlaki gelişimine de hizmet eden bir araç olarak ortaya çıkar (Popescu, 2012). Fair play, sporun temel değerlerinden biridir ve bu kavramın genç yaşlardan itibaren çocuklara kademeli bir şekilde öğretilmesi, sporun sadece bir rekabet alanı değil, aynı zamanda etik ve karakter gelişimi için bir platform olmasını sağlar. Fair play, dürüstlük, saygı, adalet ve centilmenlik ilkelerine

dayanan bir davranış biçimidir. Çocuklar, genellikle takım sporları veya bireysel sporlar gibi çeşitli spor faaliyetlerine katılarak fiziksel ve sosyal becerilerini geliştirirler. Bu süreçte, fair play kavramı, onlara sadece rakiplerine karşı değil, aynı zamanda takım arkadaşlarına, antrenörlere ve hakemlere karşı da saygılı olmalarını öğretir. Çocuklar, bu değerleri içselleştirdikçe, sporun bir oyun olduğunu ve herkesin eşit fırsatlara sahip olması gerektiğini anlamaya başlarlar. Fair play eğitimi, çocukların sadece kazanmayı değil, aynı zamanda kaybetmeyi de kabullenmelerini öğretir. Bu kavram, çocuklara rekabetçi bir ortamda nasıl dürüst ve adil bir şekilde davranacaklarını öğrenme fırsatı sunar. Çocuklara, kazanma hırasının yanı sıra, başkalarına karşı empati, hoşgörü ve dayanışma gibi değerleri de benimsemeleri konusunda rehberlik edilir. Popescu ve arkadaşlarının yaptığı çalışma fair playin sadece bir etik davranış olmadığını, aynı zamanda eğitim seviyesi ile bağlantılı olarak sporcuların davranışlarını etkilediğini vurgulamaktadır. Eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte, sporcuların fair play prensiplerine daha fazla bağlılık gösterdikleri ve bu değerleri müsabakalardan sosyal hayata taşıdıkları görülmüştür (Popescu ve ark., 2019). Fair play eğitimi, genç hentbolculara sadece teknik becerilerini değil, aynı zamanda spor etiğini ve centilmenliği de öğretir. Bu eğitim, hentbol sahasında adil rekabetin ötesinde, dostluk, takım ruhu ve sportmenlik duygularını kuvvetlendirir. Bu araştırmanın amacı hentbolda fair play ve fair play eğitiminin incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışmada hentbol sporu ile ilgilenen bireylerin fair play algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda aşağıda belirtilen adımlar izlenmiştir. Öncelikle literatür tarama aşamasına başlamadan önce araştırma sorusu tespit edilmiştir. İki araştırma sorusu üzerine odaklanılmıştır. Bunlardan ilki, sporda ve hentbolda fair play nedir. İkincisi ise fair play ve hentbolda fair play eğitimi olmuştur. Bu iki soru temelinde, EBSCOhost, ProQuest Central ve Google Scholar akademik literatür için incelenirken Google arama motoru üzerinden de popüler kültüre yansıyan haber konuları incelenmiştir. İngilizce literatürün dikkate alınmadığı araştırma sürecinde bir anahtar kelime belirlenmiştir. 1960 – Haziran 2023 yılları arasında aranan anahtar kelime “Hentbolda Fair Play Eğitimi” olmuştur. Belirlenen anahtar kelime ile öncelikle geniş bir literatür listesi oluşturulmuştur. Ardından bu liste araştırma soruları dikkate alınarak daraltılmış ve çalışmanın odaklandığı noktalar araştırılmıştır. Seçilen makaleler, özetlerine ve tam metinlerine erişim sağlanarak incelenmiş ve ilgili olanlar seçilmiştir. Bu aşamada, literatürdeki güncellemelere ve önemli bulgulara odaklanılmıştır. Seçilen makalelerin metodolojileri, bulguları ve sonuçları ayrıntılı olarak incelenmiş ve araştırma soruları ile uygunluğu değerlendirilmiştir.

Fair Play

İngilizce ‘fair play’ kavramında oyunu (play) tanımlayan ve güzel, insafli, temiz, dürüst, namuslu, adil, iyi, uygun, doğru vb. anlamları içeren ‘fair’ sıfatı, aslında İndo-Germen kökenlidir (Yıldıran, 2011). Fair Play, sporcuların yarışmalar esnasında, güçleşen şartlar altında dahi kurallara sabırla, tutarlı ve bilinçli olarak riayet etmeleri, fırsat eşitliğini bozmamak amacıyla haksız avantajları kabullenmemeleri, rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmamaları, rakibi düşman değil, aksine oyunun gerçekleşmesini sağlayan, eşdeğer haklara sahip birey ve partner olarak görmeleri ve değer vermeleri çabalarında kendini göstermektedir (Yıldıran, (2004)). Günümüzde fair play adil rekabet, saygı, dostluk, takım ruhu, eşitlik, doping olmadan spor, bütünlük gibi yazılı ve yazısız kurallara saygı, dayanışma, hoşgörü, özen, mükemmeliyet ve mutluluk gibi unsurlar, saha içinde ve dışında deneyimlenebilecek ve öğrenilebilecek adil oyunun temel taşlarıdır (Fair Play International, 2015).

Toplumsal yaşamın tüm alanlarına ilişkin bir kavram olmakla birlikte aidiyeti daha çok sporda pekişen ‘fair play’in spor kapsamlı tanımları, gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesinde sporu çevreleyen tüm referans gruplarının payı olmakla birlikte daha çok ‘sporcu’ üzerinden yapılmaktadır (Yıldıran, 2011).

Eğitim kurumlarında fair play, öğrencilere adil bir eğitim ortamı sağlama, eşit fırsatlar sunma ve dürüstlük ilkelerini öğretme amacını taşır. Bu, geleceğin liderlerini yetiştirirken toplumsal değerlere saygıyı ve sorumluluk duygusunu aşılama açısından kritiktir. Fair play sadece spor sahalarında değil, aynı zamanda toplumsal alanda da büyük bir öneme sahiptir. Eğitimin temel amacı erdemli insan yaratmaktır. Erdemlilik ise, insanın kendi varlığına karşı gösterdiği sorumluluktur. Erdem, her organizmanın sahip olduğu özel imkanların açılıp gelişmesidir. İnsan için erdemli olmak demek, en çok insan olduğu insanı niteliklerini en fazla geliştirdiği bir duruma ulaşmış olmak demektir (Pehlivan, 2004).

Sporda Fair Play

Sporda fair-play kavramının tarihsel kökenleri, Antik Çağ Olimpiyat Oyunları, Orta Çağ Şovalye Turnuvaları ve 19.Yüzyıl İngiltere’sinin sosyo-kültürel yapısı; özellikle yatılı kolejlerde (Puplik School), amatör kurallar ve sosyal sınıflar içerisinde bu kavramın kendine bir anlam bulduğu görülmektedir (Pehlivan ve Konukman, 2004). Fair play, 18. yüzyılda kullanılmaya başlandığı spor alanına "sportif erdem" olarak uyarlanmış ve sporcuların oyunda sadece kurallara değil, oyunun ruhuna da saygı duymaları gerektiğine referans vermektedir (Kalkan, 2017). Spor, barış, hoşgörü, eşitlik, disiplin, erdem, haz, hak, hukuk, mutluluk, sevgi ve saygı gibi güzel kavramları içerisinde barındırmasının yanında; hüznün, keder, stres gibi insana özgü olumsuz

kavramları da içerisinde barındıran bir olgudur, insanın her yönden etkileyen bir olgu olma özelliğini her daim korumaktadır (Dikme, 2021).

Fair play, spor alanlarında seyirciden masöre, sporcudan antrenöre, yöneticiden hakeme kadar kısacası spora katılan herkesi doğrudan ilgilendiren yeni bir anlayıştır. “Takımınızı destekleyebilirsiniz ama karşı takıma hakaret etmek hakkınız yoktur” ilkesi kabul edilir (Tel, 2016). Spor, sadece fiziksel yetenekleri değil, aynı zamanda karakteri, etiği ve centilmenliği de yansıtan bir platformdur. Bu bağlamda, fair play kavramı, sporun içinde önemli bir yer edinmiştir. Fair play, sporcuların sadece kurallara uymakla kalmayıp, aynı zamanda rakiplerine saygı göstermelerini, centilmenlik kurallarına riayet etmelerini ve oyunun ruhunu korumalarını gerektirir. Fair-play kavramını sporcu açısından değerlendirecek olursak; sporcunun, rakibi ile eşit şartlarda bulunması için samimi bir arzu duyması, rakibinin kötü durumundan istifade etmeyi reddetmesi, yazılı kurallar dahilinde rakibine belirli avantajlar sağlaması, bu kurallardan tek taraflı olarak yararlanmaya kalkışmaması demektir. Sporcu aynı zamanda kendi yarar ve yargısına uygun olmasa bile, hakemlerin doğru karar almalarına yardım etmelidir (Pehlivan ve Konukman, 2004).

Sporun günümüzde popüleritesinin artmaya başlaması ile başarıya duygusunun ön plana çıkması ve son zamanlarda gerçek amacından saptırılarak birtakım çıkarlar için araç haline gelmesi, ahlaki değerlerin yerini maddi değerlerin almaya başlaması sporcuları ve sporla ilgilenen kesimleri yanlış tutum ve davranışlara itmeye başlamıştır (Yıldırım, 2017).

Adil oyun, tüm spor müsabakalarının özüdür ve hem profesyonel hem de amatör sporlarda temel öneme sahiptir. Bu, sadece kurallara sıkı bir şekilde saygı göstermeyi değil, aynı zamanda bu kuralların içsel ve ruhsal anlamını sevinçli ve spontane bir şekilde kabul etmeyi gerektirir. Bu kavram, kendimize ve rakiplerimize saygı göstermeyi de içerir. Adil oyun prensibi olmadan, spor etkinlikleri katılımcılar için küçük düşürücü ve aşağılayıcı hale gelebilir (Hideg, 2022).

Fair play, spor kökenli evrensel bir kavram olup, kökenlerini spor alanından almaktadır. Fair play, sadece sporun temel bir unsurunu oluşturmakla kalmayıp, aynı zamanda diğer insanlara saygı ve kurallara olan saygı konusunda genel bir felsefe haline gelmiştir. Bu ilke, sadece spor sahasında değil, iş dünyasında ve diğer rekabetçi çabalarla ilgili bağlamda da geçerlidir (Renson, 2008).

Hentbol ve Fair Play

Hentbol

Hentbol oyunu, sporcunun kolektif düşünme ve hareket etme alışkanlıklarını en iyi şekilde geliştirir. Oyunda sporcular kendi ilgi ve isteklerini takımın gereklerine uydurmak zorunda kalarak iş birliği düzeninde çalışmaya itilirler. Bunun sonucu olarak da yalnız kolektif oyunun, iş birliğinin

kendilerini başarıya ulaştıracağını öğrenirler. Her sportif oyunda olduğu gibi öğrencilerin bağımsız hareket etme yeteneği geliştirilir. Hentbol kişilik eğitimi üzerinde büyük etkinlik gösterir ve özellikle irade gücü, cesaret, azim ve dürüstlük gibi özellikleri geliştirir (Sevim, 1992).

Hentbol hem bedensel hem de zihinsel açıdan zenginleştiren dinamik bir spor dalıdır. Bu spor, oyunculara kardiyovasküler sağlık, kas kuvveti ve koordinasyon becerileri kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda fair play prensiplerine dayalı bir etik çerçeve sunar. Hentbol, ilk defa 19. yüzyılın sonlarına doğru İskandinavya ve Almanya'da oynanmaya başlandı. 'Field handball'- açık alanda oynanan 11 kişilik bir oyun- yüzyılın başlarında ilk kez resmi olarak kabul edildi ve G. Wallström 1910'da kapalı alanda oynanan hentbolu İsveç'e tanıttı (Olympics Handball, 2023). İlk defa 1927 yılında 'Saha el topu' olarak oynanan hentbol ülkemizde 1972 yılına kadar pek fazla bir gelişme gösterememiştir. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde açılan Beden Eğitimi Bölümü öğretmen ve öğrencilerinin gayretleriyle yurdun pek çok yerinde özellikle okullarda hentbol oynanmaya başlanmıştır (Sevim, 1985).

Takım hentbolu 1972'den bu yana erkekler için ve 1976'dan itibaren kadınlar için Olimpik bir spor olup, son on yılda dünya genelinde artan bir popülerlik göstermiştir. Bu spor, çoğunlukla Avrupa ülkelerinde profesyonel olarak oynanmakta olup, düzenli olarak büyük uluslararası şampiyonalar düzenlenmektedir. Takım hentbolu yoğun bir fiziksel oyundur ve zaman zaman oldukça sert olabilir. Bununla birlikte, bu oyunda üstün performans sergilemek için yalnızca büyük kas gücü ve iyi eğitilmiş bir fizik yeterli değildir. Bu faktörler, oyuncunun bireysel fiziksel özelliklerini ve takım içindeki oyuncuların etkileşimini optimal bir şekilde kullanma yeteneği de dahil olmak üzere çeşitli teknik ve bilişsel becerilerle desteklenmelidir. Özellikle son 30 yılda, takım hentbolu, nispeten yavaş bir top sporundan yüksek hız ve yoğunluğa sahip daha dinamik bir oyun haline büyük bir gelişim geçirmiştir. Ayrıca, son yıllarda kurallar değişmiş ve uyarlanmış, bu nedenle takım hentbolu heyecan verici ve çok hızlı bir top oyununa dönüşmüştür. Bu nedenle, modern takım hentbolu, oyuncuların sık sık savunma ve hücum oyunları arasında geçiş yapması nedeniyle sıkça hızlı bir geçiş oyunu olarak adlandırılmaktadır (Michalsik, 2018).

Hentbolda Fair Play Eğitimi

Hentbol oyunu, spor etiği ve fair play ruhu çerçevesinde düzenlemelere ve kesin kurallara uyumu gerektirir. Okullar içinde hentbol, cinsiyet eşitliği açısından ele alındığında, sosyal ve sivil becerilerin gelişimi için uygun bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bunlar, oyun kurallarına saygı, takım çalışması ve dayanışma, fair play, bağlılık ve sorumluluk gibi unsurları içerir. Elit hentbol takımlarının gelişim stratejileri, sporcuların, takımların ve sporun gelişiminde aktif olarak bir değer sistemi kullanarak kültürel bir yaklaşıma dayanmaktadır (Florin ve ark., 2023). "Handball

International Education Project," bu sosyal sorunu ele almayı amaçlayarak genç nesilleri dünya genelinde 20 milyondan fazla oyuncusu olan en popüler takım sporlarından biri haline gelen bu sporla buluşturmaya çalışıyor. Avrupa'da düzenlenen EHF Şampiyonlar Ligi gibi yarışmalar her yıl 20,000'e kadar seyirci çekerek, onları Dünya ve Avrupa Şampiyonası finalleriyle aynı düzeye koymaktadır (European Platform for Sports Innovation, 2023).

Uluslararası Hentbol federasyonu (IHF) yayınladığı "Teaching Handball" adlı kitap serisinin ilk cildi olan Teacher Guidelines adlı eserinde kademeli olarak hentbol ve hentbolun içinde fair play öğretilir. Okul hentbol programları, dünya genelinde okullardaki beden eğitimi derslerinde gerçekleşen 'Learning by Doing' temelini geliştirmek ve genişletmek için potansiyele sahiptir. Bu nedenle, IHF, tüm kıtalardaki okullardaki beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörler için kapsamlı bir eğitim programını tanıtmaya fırsatı sunmaktadır. Misyonumuzun odak noktası, hentbol müfredat etkinliklerinin, okul dersleri gibi, teslimini desteklemek ve festivallerin, turnuvaların ve liglerin oluşumunu destekleyen organizasyon araçlarını sağlamaktır. Okullardaki hentbolun esasen temel hareketlere dayalı kolektif bir faaliyet olduğunu, koşma, sıçrama, yakalama ve atma gibi oyunun temel prensiplerini anlama esasına dayalıdır. Ayrıca, beden eğitimi öğretmenlerinin/antrenörlerin ve ulusal/kıtasal çarpanların eğitilmesinin, hentbol müfredatına dayalı etkinliklerin doğal olarak artmasına yol açması beklenmektedir (Hapková, ve ark., 2019).

Bu programın altındaki felsefi prensipler şunları içerir:

- Adım adım öğrenme.
- Çocukların gelişim aşamalarına saygı gösterme.
- Beden eğitiminde olumlu deneyimler geliştirme:
- Sağlık ve fitness standartlarına uygun olarak.
- Fair play, takım ruhu, arkadaşlık ve sağlıklı yaşam tarzına (European Platform for Sports Innovation, 2023).

Öğrencilere doğru değerleri öğretme ve bireysel ve grup gelişiminin önemini vurgulama, durumları analiz etme ve hızlı bir şekilde doğru çözümler seçme becerisi, takım rollerini anlama, takım arkadaşlarıyla destek ve uyum, vb. Hentbol oynayarak başarı, başarısızlık, iş birliği, sorumluluk, özgüven, vb. kişisel deneyim kazanma. Keyif, motivasyon, katılım, entegrasyon, dahililik, eşitlik, zekâ, iletişim, yaratıcılık, vb. üzerine vurgu yapma. Handball at School programının birkaç temel hedefi vardır, bunlardan biri hentbolü gençler için oyun tabanlı bir yaklaşımla daha çekici hale getirmektir. Bu programın başarılı bir şekilde uygulanması ve sonrasındaki gelişimi için IHF, öğrencileri, beden eğitimi öğretmenlerini, çarpanları, öğretim üyelerini, antrenörleri, kolej ve üniversite spor geliştirme personelini içeren tüm eğitim sistemi için

yeni metodolojik malzemelerin ve uzmanlaşmış kursların oluşturulmasına yardımcı olmaktadır (Hapková ve ark, 2019).

Avrupa Hentbol Federasyonu (EHF) ve Fair Play öğretimi

Avrupa Hentbol Federasyonu'nun (EHF) "Hentbol Hayat Döngüsü" kapsamında uyguladığı kademeli öğretim modeli, sporu 3 yaşından itibaren çocuklara tanıtmayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, çocuklarda genel hareket becerilerinin geliştirilmesi, bağımsızlık duygusunun artırılması ve etkileşim becerilerinin oluşturulması üzerine odaklanmaktadır (European Platform for Sports Innovation, 2023).

Anaokulu Hentbolu

Avrupa Hentbol Federasyonu ilk aşama olan "Anaokulu Hentbolu," 3 ila 5 yaş arasındaki çocuklara sporu tanıtmayı hedefler. Anaokulu hentbolunun amacı, çocuklara eğlenceli bir ortamda temel hareket becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak ve bağımsızlık duygusu ile etkileşim becerilerini oluşturarak olumlu zihinsel alışkanlıklar kazandırmaktır. Bu aşamanın başında herhangi bir başarı rekabet beklenmez. Bu süreçte çocukların aileleri, öğretmenleri ve antrenörleri destekleyici ve pozitif davranışlar sergilemeli ve çocukların eğlenmesini sağlamalıdır. Amaç temel hareket becerilerine odaklanmak, koşma, zıplama, emekleme, tırmanma, dengeleme, asma, sallanma, çekme, itme, taşıma, atma, yakalama, tekmeleme gibi becerileri geliştirmeye yönelmektir. Bu süreçte EHF'nin bazı antrenörler için bazı önerileri bulunmaktadır.' bahsettiği gibi, bu aşamada çocuklar, bağımsızlıklarını ilan etmeye başlarlar; annelerinden uzaklaşarak hangi oyuncakla oynayacaklarına karar verir ve giyecekleri kıyafet, yiyecek seçimleri gibi konularda tercihler yaparlar (spor/hentbol seansları için: kullanımdan sonra malzemeleri yerlerine koymak, ekipman giyip çıkarmak, ayakkabı değiştirmek). Bir çocuğun kıyafet giymesine karşın, destekleyici bir ebeveyn çocuğun başarılı olana kadar denemesine izin vermelidir ya da yardım istediğinde yardım sunmalıdır (antrenör: çocuğun bunu kendi başına yapmasına izin verin, yardıma ihtiyaçları varsa yardım teklif edin). Bu nedenle, ebeveynler çocuğu daha bağımsız olmaya teşvik etmeli, aynı zamanda sürekli başarısızlıktan kaçınılması için çocuğu korumalıdır (European Handball Federation, 2023a).

Mini Hentbol

Mini Hentbol EHF ve IHF tarafından yaklaşık 40 yıl önce tanıtılmıştır. İkinci aşama olan Minik Hentbol ya da Mini Hentbol 6 ila 9 yaş arasındaki çocuklara yöneliktir. Bu aşama, öğrenmenin "altın çağı" olarak adlandırılan bu dönemde temel hentbol becerileri ve kurallarını öğrenmeye odaklanır. Temelde eğlenceye vurgu yapılır ve basit kurallar ile fair play, etkinliğin merkezindedir. Çocuklar, öğrenmeyi deneyimleyerek teşvik edilir.

Avrupa Hentbol Federasyonu'nun ifade ettiđi gibi bu dönemde dikkat edilmesi gerekenler ve odak noktası:

- Temel hareket becerilerini geliştirme, günlük katılım ve eğlenceye vurgu yapma.
- Basit spor kuralları ve etiketini tanıtmaya, adil oyun ve diğerlerine saygıya odaklanma.
- Çocukların etkinlik seçimlerini sunma ve saygı gösterme.
- Rekabet sonuç kaydı olmayan gayri resmi bir şekilde olmalıdır.
- Çocuklar temel gelişimden (sosyal beceriler, yaşam becerileri ve spesifik spor becerileri) ve stratejilere (problem çözme ve sporla ilgili taktik becerilere ilişkin) geçer.
- Yapararak öğrenme. Bu, çocukların okula başladığı ve bilgi ve beceri kazanmaya başladığı bir dönemdir.
- Öğretmenler/antrenörler, çocuğa belirli becerileri öğretirken çocuğun hayatında önemli bir rol oynamaya başlar.

Bu aşamada çocuğun akran grubu daha büyük bir öneme sahip olacak ve çocuğun özsaygısının önemli bir kaynağı haline gelecektir. Çocuk bu dönemde toplum tarafından değer verilen belirli yeterlilikleri göstererek onay kazanma ihtiyacı hisseder ve başarılarıyla gurur duymaya başlar. Eğer çocuk, girişimleri için teşvik edilir ve takdir edilirse, etkin hisseder (yetenekli) ve hedeflere ulaşma konusundaki güvenine sahip olur. Eğer bu girişim teşvik edilmez, ebeveynler veya öğretmen/antrenör tarafından kısıtlanırsa, çocuk kendini yetersiz hissetmeye başlar, kendi yeteneklerine şüphe duyar ve bu nedenle potansiyelini gerçekleştiremeyebilir. Bazı başarısızlıklar, çocuğun mütevazı bir duruş geliştirmesi için gereklidir. Yetenek ve mütevazılık arasında bir denge gerekir. Bu aşamada başarı, yetenek erdemine yol açacaktır (European Handball Federation, 2023b).

Hentbolu çocuđa keyifli ve çekici kılmak için:

- Çocuklara hentbolun temel fikrini anlatmak
- Takım olarak oynama kavramını tanıtmak
- Doğru oyun tutumunu oluşturmak
- Fair play'in önemini vurgulamak
- Oyunun sonucundan ziyade oyunun zevkini ön plana çıkarmak
- Erkek ve kızlara birlikte oynama fırsatı vermek

- Organize antrenman seanslarını tanıtmak
- Koşu tekniğini geliştirmek
- Doğru atma hareketini geliştirmek
- Göz-top koordinasyonunu iyileştirmek
- Pozisyon alma duygusunu oluşturmak
- Çevresel görüş farkındalığını artırmak

Bu amaçlara uygun olarak, bu yaşta özel teknik, taktik ve kondisyon eğitimine başlamak pratik değildir. Daha ziyade, çocuklara doğal yeteneklerini, belki de gizli yeteneklerini ortaya çıkarma fırsatı verilmelidir. Egzersizler sırasında, oyunlar oynarken ve modifiye edilmiş hentbol sırasında, çocuklardan sadece basit belirlenmiş kurallara uymaları ve sosyal etiket normlarına göre davranmaları beklenmelidir. Çocuklara, boyutları ve bilgilerine göre orantılı bir oyun ortamı sunmak için oyun sahasının boyutunu ve oyuncu sayısını azaltmak, topun çevresini ve malzemesini değiştirmek ve oyun kurallarını değiştirmek önemlidir. Mini hentbolun tanıtılması ile çocukların ilgisi ateşlenebilir, böylece daha yapılandırılmış bir şekilde hentbol oynamaya ve pratik yapmaya istekli olurlar. Mini Hentbol hentbolun "temel karakterini" koruyan ve tüm oyunculara sevinç, eğlence, memnuniyet, aktif katılım ve başarı duygusu getiren basitleştirilmiş bir oyuna dayanmaktadır. Mini hentbol, oyunun eylemlerini ve prensiplerini kolayca öğrenilebilecek ve anlaşılabilir bir yapı sağlayan bir eğitim aracı olarak geliştirildi ("oyun öğretmendir"; yani oyun içinde ve oyun aracılığıyla öğrenme anlamına gelir). Bu modifiye edilmiş oyun formu, her oyuncunun başlangıçtan itibaren anlayabileceği ve oynayabileceği şekilde tasarlanmış kurucu kurallarla geliştirilmiştir. Bu nedenle "resmi" mini hentbol kuralları, oyunun akışını teşvik etmeyi ve oyun içinde aktif oyun ve oyuna katılım için engelleri kaldırmayı amaçlamaktadır.

Yaş karışımı oyun, yaşları yakın olanlar arasındaki oyunlarda bulunmayan oyun becerileri öğrenme ve geliştirme fırsatları sunar. Yaşları karıştırmak, erkeklerle kızları karıştırmak, genellikle yaşlarının üzerinde hentbol oynayacak genç çocuklar veya deneyimsiz oyuncular için avantajlıdır ve diğerlerine öğretirken anlayışlarını genişleten yaşlı çocuklar veya yetenekli oyuncular için avantajlıdır.

Hentbol pratiğinin ilk yıllarında bir antrenör/öğretmenin görevi bir sonraki en iyi hentbol oyuncusunu yetiştirmek değil, çocukların hentbolu kalıcı bir şekilde sevmelerini sağlamaktır (European Handball Federation, 2023).

Temel Hentbol

Üçüncü aşama "Temel Hentbol," 10 ila 13 yaş arasındaki çocuklara yöneliktir. Temel hentbol, "akıllı ol!" sloganı ile çocukların temel spor becerilerini öğrenmelerini hedefler. Bu aşama, mini hentbol ile başlatılan beceri öğrenme sürecini sürdürür. Temel hentbol, mini hentboldaki temel hentbol becerilerini içerir ve teknik ve taktik bilgi geliştirmeye yönlendirir. Bu süreçte, hala eğlence ve arkadaşlık odaklıdır. Temel hentbol, mini hentbol aşamasında tanıtılan Goalcha ve okulda hentbol gibi basit spor formlarını kullanmaya devam eder. Rekabetlerde puanlar sadece 12 yaş altı ve 13 yaş altı gruplarında sayılır ve tüm oyuncular eşit oyun süresine sahip olmalıdır. Bu yaklaşım, fair play ilkesine bağlılık ve çocukların sporu öğrenirken eğlenmelerini sağlamak üzerine odaklanmaktadır.

- Beceri kazanımı için beyin ve vücut hazır hale getirilmiştir.
- Geniş bir spor ve aktivite yelpazesinde temel becerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Çocuklar, disiplinli eğitim yerine eğlenceli etkinlikler ve oyunlar aracılığıyla teknik ve taktik beceri gelişimini daha fazla öğrenmeye başlar.
- Ortamın eğlence ve arkadaşlığı teşvik ettiğinden emin olunmalıdır.
- Erken uzmanlaşmadan kaçınılmalıdır.
- Fiziksel, psikolojik, bilişsel, duygusal ve ahlaki gelişimde bireysel farklılıklar göz önüne alınmalıdır.
- Fırsatlar katılımcıları daha zengin bir eğitim ortamına taşıma olanağı ile bilinçli bir yetenek belirleme sürecini içermelidir.
- Resmi yerel rekabetin tanıtımına odaklanılırken, adil oyunun vurgulanması ve farklı etkinlikleri veya pozisyonları deneme fırsatlarına önem verilmelidir.

Bu yaş grubunda çocuklar arası fiziksel farklılıklar değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum her sporcu için özelleştirilmiş bir eğitim yaklaşımının benimsenmesi, çocukların potansiyellerini maksimize etmek için iyi bir yöntemdir. Fair play kurallarının uygulanması hem çocuklar için hem de rakip ve hakemlerle olan rekabet ve iletişim için önemlidir. Bu yaşlarda kazanılan özgüven, öğrenilen hentbolun ileri seviyelere olan etkisi büyüktür. Üst düzey hentbola geçmeden top kontrolü, beraber çalışma, sorun çözme gibi kavramlara odaklanıp hem takım olma hem de rakiple iletişim ve rekabetin önemi öğretilmelidir. Fair play'in vurgulanması, sporcuların sadece rakipleriyle değil, aynı zamanda takım arkadaşları ve hakemlerle de etik kurallara uygun bir şekilde etkileşimde bulunmalarını teşvik edilmelidir. Bu durum aynı zamanda fair play'in hentbolun bir oyun olarak oynanması için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (European Handball Federation, 2023c).

Kurallar ve Düzenlemelerde Fair Play

EHF Üye Federasyonları ve onların kulüpleri tarafından tüm maçlar gözlenmelidir. Bu, yalnızca tüm katılan kulüplere, hakemlere ve delegelere karşı değil, aynı zamanda seyircilerin tüm katılan takımlara karşı tutumunu da içerir (European Handball Federation, 2023).

Avrupa Hentbol Federasyonu'na göre bazı düzenlemeler

- Oyun kurallarına ve müsabaka yöneten düzenlemelere uymak.
- Tüm katılımcılara saygı göstermek (oyuncular, yetkililer, seyirciler, medya temsilcileri vb.).
- Sporculuk ruhunu teşvik etmek ve kültürel misyonu sürdürmek.
- Avrupa Hentbol Federasyonu her maç öncesinde Fair play vurgu yapmak için aşağıdaki anonsu yapar;

EHF fair play beyanı, her maç öncesinde İngilizce olarak duyurulacaktır. EHF, hakkında bilgi verilen kulüplerin dillerinde EHF fair play beyanını duyurma hakkını saklı tutar. "Tüm oyuncular, yetkililer ve hakemler için adil koşulları sağlamak ve hentbol sporunun çıkarları doğrultusunda sizden, seyircilerden, takımınızı adil bir şekilde desteklemenizi ve tüm katılımcılara ve seyircilere olumlu bir tutum sergilemenizi rica ediyoruz. Teşekkür ederiz."

Adil oyun prensipleri, EHF Üye Federasyonları, delegasyonları ve takımları tarafından tüm maçlarda gözlemlenmelidir. Bir EHF Üye Federasyonu delegasyonunun bir EHF EURO'ya katılan her üyesi şunları yapmalıdır:

- Oyun Kuralları'na ve müsabaka düzenlemelerine uymak
- Tüm katılımcılara saygı göstermek (oyuncular, yetkililer, seyirciler, medya temsilcileri, vb.)
- Fair play ruhunu teşvik etmek ve kültürel misyonu sürdürmek

EHF aynı zamanda kural kitapçıklarının disiplin bölümlerinde ve maç öncesi yapılması gerekenler bölümünde de fair play ile ilgili yönetmelikler hazırlamıştır. (European Handball Federation, 2023).

Hentbolda Fair Play Örnekleri

- 2013 yılında Muğla Belediyesi- İstanbul Üniversitesi Erkekler Hentbol 2. Lig A Grubu müsabakasında 10-10 eşitlik varken, Muğla kalecisi yerde kalmış ve İstanbul Üniversitesi oyuncusu Yasin Bayraktar topu boş kaleye göndermeyerek Türkiye Fair Play Ödülleri'nde sportif davranış kutlama ödülüne hak kazanmıştır.

- 2015 yılında Hentbol Avrupa Şampiyonlar Ligi'nde Kiel- Berlin maçında Berlin'li Hırvat oyun kurucu Drago Vukovic, rakibi Norveçli Mamelund'un kendisine yaptığı faul sonucu iki dakika cezası almasına itiraz etmiş ve bunun üzerine ceza hakem tarafından iptal edilmiştir.
- 2012 yılında 2.'si düzenlenen Minikler Hentbol Turnuvası'nın tüm müsabakalarında galip gelen sporcular kaybeden sporcuları tebrik etmişlerdir (Kalkan, 2017).
- Hırvat sol oyun kurucu Drago Vukovic salonlarda ender görülen birşey yaptı. Norveçli Erlend Mamelund'un Drago Vukovic'e yaptığı faul sonrası hakem oyunu iki dakika zaman cezası vermek için durdurdu. Fakat Vukovic, Mamelund'un kendisine müdahale etmediğini belirterek hakemi kararını geri alması için uyardı. Bunun üzerine zaman cezası iptal edildi, Mamelund oyunda kaldı ve sonrasında hakeme, gözlemciye ve Fair Play gösteren Drago Vukovic'e teşekkür etti (Hentbol Haber, 2015).
- Final serisinin ilk maçında Şahlanspor ile UKÜ, Ertuğrul Apakanspor salonunda karşılaştılar. Final sersinin ilk karşılaşması öncesinde düzenlenen seremonide ise örnek bir fair play davranışı sergilendi. Şahlanspor kaptanı Mercan!a bir buket takdim ederek alkışlandı (Tribun Kıbrıs, 2021).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Fair play prensipleri temelinde gelişen hentbol, sadece bir takım sporu olmanın ötesine geçerek, sosyal ve etik değerleri de destekleyen bir platform sunmaktadır. Hentbol, spor etiği ve fair play ruhu çerçevesinde oynanan bir oyun olarak, oyunculara kurallara uyum ve sportmenlik konularında eğitim sunmaktadır. Özellikle, mini hentbol gibi alt kademelerde, oyunculara yönelik uygulanan ilerleyici ceza sistemi, fair play anlayışını vurgular. Kurallara uyumsuzluk durumunda oyunculara açıklamalar yapılır ve fair play ruhunu benimsemeye teşvik edilir. Ancak, kurallara sürekli olarak uymama durumunda, oyuncuların değiştirilebileceği bir düzenleme de bulunmaktadır. Bu yaklaşım, genç oyunculara etik kurallar ve sportmenlik davranışları konusunda erken bir eğitim sunar. Hentbol, okullardaki beden eğitimi programları üzerinden genç nesillere ulaşmanın bir aracı olarak da öne çıkmaktadır. Uluslararası Hentbol Federasyonu (IHF) ve Avrupa Hentbol Federasyonu (EHF) beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörler için kapsamlı bir eğitim programını destekleyerek, hentbolun temel prensiplerini ve fair play anlayışını geniş bir öğrenci kitlesiyle buluşturmaktadır. Ludwiczak ve Bronikowska, (2022) yaptıkları araştırmada fair play'in sporun ötesine geçen en evrensel prensiplerden biri olduğu ve modern eğitimin en temel görevlerinden biri olması gerektiği belirtilmektedir. Bu, sadece okul beden eğitimi dersleriyle değil, eğitim sistemine genel olarak entegre edilmiş bir şekilde sağlanması gerektiğini eklemiştir.

Brock ve Hastie, (2007) araştırmalarında tüm öğrencilerden sürekli oynamalarını talep etmeyerek ve oyun boyunca formalize bir rotasyon sistemi kullanarak, takımların performanslarını

maksimize etmeye yönelik bir sistem kurmuştur. Bu, tüm öğrencilerin gelişimine olanak tanıyarak, özellikle önemli durumlarda düşük beceriye sahip oyuncuları dışlamak yerine, takımların performanslarını artırmalarına yardımcı olabileceğini tespit etmiştir. Brock ve Hastie, (2007) ikinci bir öneri olarak olumlu davranışları ödüllendiren adil oyun puan sisteminin benimsenmesini sadece negatif davranışların yokluğunu değil, pozitif davranışları da ödüllendiren bir sistem kullanarak öğrencilerin prensip olarak ödüllendirilmek yerine, olumlu davranışlarına dayanarak teşvik edilmelerini sağlayabileceğini öne sürmüştür. (Brock ve Hastie, 2007).

Sonuç olarak, hentbol ve fair play alanındaki bu eğitim programları, genç nesillerin karakter gelişimine, spormenlik anlayışına ve sosyal becerilere katkı sağlamak üzere önemli bir potansiyele sahiptir. Bu programlar, hentbolu sadece bir spor dalı olarak değil, aynı zamanda karakter eğitimi ve etik değerlerin benimsenmesi için bir araç olarak görmekte ve bu doğrultuda faaliyet göstermektedir.

Etik Kurul ile İlgili Bilgiler

Bu çalışma, etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tüm aşamalarında iki yazar da eşit katkıda bulunmuştur.

Çatışma Beyanı

Yazarların araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Brock, S. J., ve Hastie, P. A. (2007). Students' conceptions of fair play in sport education. *ACHPER Australia Healthy Lifestyles Journal*, 54(1).
- Dikme, A. (2021). Hentbol kadınlar 1. Lig sporcularının fair playe yönelik tutumları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Elâzığ.
- European Handball Federation. (2023a). Kindergarten Handball MANUAL. [Link: <https://activities.eurohandball.com/circle/kindergarten-handball/>] (Erişim Kasım 12, 2023).
- European Handball Federation. (2023b). Mini Handball. EHF Activities. [Link: <http://activities.eurohandball.com/circle/mini-handball/>] (Erişim Kasım 12, 2023).
- European Handball Federation. (2023c). Basic Handball. EHF Activities.[Link: <http://activities.eurohandball.com/circle/basic-handball/>] (Erişim Kasım 12, 2023).
- European Platform for Sports Innovation (EPSI). (2023). Handball International Education Project (HIEP). [Link: <https://epsi.eu/project/hiep/>] (Erişim Kasım 12, 2023).
- Fair Play International. (2015). What is fair play? [Link: <http://www.fairplayinternational.org/what-is-fair-play/>] (Erişim Kasım 12, 2023).
- Florin, T. D., Adrian, G., Marco, C., Daniele, S., Sara, B., Christina, T., ve Panos, P. (2023). Strategies and best practices for international handball development. *Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport / Science, Movement and Health*, 23(2), 515-520.
- Hapková I, E. L., ve Rot C. (2019). Teaching Handball-ihfihf. In I. H. Federation (Ed.), (Vol. 1, pp. 121). Cario, Egypt: Police Press.
- Hentbol Haber. (2015). İşte Fair Play Örneği [Link: <https://www.hentbolhaber.net/iste-fair-play-ornegi-video/5045/>]

- Hideg, G. (2022). Tools Supporting the Measurement of Fair Play in Sport. *Central European Journal of Educational Research*, 4(1), 75-79. <https://doi.org/10.37441/cej/2022/4/1/10734>
- Kalkan, T. (2017). 12-15 yaş grubu kadın hentbolcuların müsabaka öncesi kaygı durumlarının fair play tutumlarına etkisinin incelenmesi (Amasya ili örneği) Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Ludwiczak, M., ve Bronikowska, M. (2022). Fair play in a context of physical education and sports behaviours. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4), 2452. <https://doi.org/10.3390/ijerph19042452>
- Michalsik, L. B. (2018). On-court physical demands and physiological aspects in elite team handball. *Handball sports medicine: Basic science, injury management and return to sport*, 15-33.
- Olympics. (2023). Handball. [Link: <https://olympics.com/en/sports/handball/#:~:text=Handball%20was%20first%20played%20towards,handball%20to%20Sweden%20in%201910.>] (Accessed November 12, 2023).
- Pehlivan, Z. ve Konukman, F. (2004). Fair-play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000028.
- Popescu, V. (2012). Fair-Play vs Sports Performance: A Critical Investigation. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 5196-5200. Doi: 10.1016/j.sbspro.2012.06.408.
- Popescu, V., Mândrescu, V., Iconomescu, T., ve Talaghir, G. (2019). Correlative study on the fair play behaviour of athletes, by level of education. *University Annals, Series Physical Education and Sport / Science, Movement and Health*, 19(2), 322-327.
- Renson, R. (2008). Fair play: Its origins and meanings in sport and society. *Lectures for the XXIst Century*, 2, 63.
- Sevim, Y. (1985). *Adam Hentbol*. İstanbul: Adam Yayınları, Anadolu Yayıncılık A.Ş.
- Sevim, Y. (1992). *Hentbol Teknik-Taktik (2)*. Ankara: Gazi Yayınevi.
- Tel, M. (2016). Türk toplum yaşantısında fair play. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(Special Issue 1), 694-704. <https://doi.org/10.14486/IJSCS139>
- Tribun, Kıbrıs. (2021). Uku, Nişanla Şampiyonluğa Yürüyor. [Link: <https://tribunkibris.com/uku-nisanla-sampiyonluga-yuruyor/>]
- Yıldıran, İ. (2004). Fair play: Kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 3-16.